

NYIRŐ JÓZSEF

Székelyek

lajh
KÖNYVKIADÓ
Szeged

A kasza-beretva

Férfiembernek falun semmi sincs nagyobb mérge, mint a beretválkozás, mert ritka a jó beretvakés. Sokkal ritkább, mint a tisztességes fehérnép. Nálunk az egész élő faluban csak a vén Vitosnak van. Régi kaszadarabból maga készítette. Kicsit idétlen, kicsit széles a nyele, s nem mutat, mint az ezüst-, gyöngyház nyelű városi holmik, de úgy szól az ember arcáján, mint a muzsika. Nekem is csak egyszer járt a kezemben, mert a jó beretvát halálos vétek kiadni a kézből. Se kölcsön, se sehogy. Ha egyszer is járt idegen kézben, soha többet olyan nem lesz, amilyen volt. Ezt jegyezzék meg. Ebben is hasonlít a fehérnéphez. A fehérnépre is ha valaki egyszer reátette a kezit, az sem lesz többet ugyanaz ebben az ántivilágban. Aki kényes az effélire, annak nem kell bizonyítani, akinek pedig bizonyítani kellene, annál már úgyis késő. Hát – mondom – így vagyunk a beretvával. Tízet-húszat végigpróbál az ember, amíg az igazira rátalál. Ritka az a férfiember, ki minden beretválkozásnál el ne határozná, hogy szakállat ereszt. Mennyivel jobb dolguk van a zsidóknak, apáinknak és Ferenc Jósának. Neki különben jól is állott.

Egy egész vasárnap délután ezt bizonygattam a vén Vitosnak, mikor a beretvakésit meg akartam szerezni, de az öreg csak a fejét rázta.

– Ne es beszéljen róla!

Nagy pénzt ígértem neki, meg is szereztem dohánnyal, s egye fene – még egy liter pálinkát is hozzáadtam, de az öreg hajthatatlan maradt. A szeme csillogott a vágtyól, de a kést nem adta.

– Bécsből hozatok másikat helyette.

– Nem s nem! Ilyent nem hozat!

Nem természetes dolog, hogy valaki így ragaszkodjék egy félig rozsdás vasdarabhoz. Mi lehet az oka? Sokáig tűnődtem fölötte. Mondogatott affélit, hogy ötven esztendeje, hogy furt használja, de a beszédéből kivettem, hogy nem ez az igazi ok.

– Mért nem mondja meg Ádám bácsi az igazat? – méltatlanokodtam. – Eddig azt hittem, hogy maga nekem bizalmas emberem, de úgy látszik, tévedtem. Pedig a mi házunk a maga otthona is volt. Itt élt asszonyostól, míg meg nem vénült, s haza nem húzódott asszonyostól. Emlékszik-e, hogy szegény édesapám menynyire megbízott magában?

Az öreg elérzékenyedett.

– Ki tudja, hogy most maga mifélet gondol rólam? Pedig olyan jó embere sohasem lesz az életben, mint én, de a beretvát ne kérje. Ne gyűjtse meg még jobban a saját baját!

– Nem értem! Kutya legyenek, ha értem!

– Nem es kell magának mindent érteni! – intett le, és két térdére szorított kézzel felemelkedett. – No, csendes jóccakát!

– Menjen, csak menjen! – tréfáltam. – Az a kés úgyis az enyém lesz! Nézze meg, hogy ellopom!

Az öreg ijedten rogyant vissza a székre.

– Ha Istent üsmer, meg ne próbálja!

– Én osztán meg!

– Nagy baj jár veled!

Szinte meghökkenem, olyan vészjóslóan mondta.

– Osztán mi jár veled?

– Azzal sok minden, mert ennek a beretvának varázslatos ereje van.

– Mi a tűzlangja van?

– Varázslatos ereje... Aki ezzel a késsel életiben egyszer megberetválnokozik, azt soha az életben a szeretője el nem hagyja...

– Lehetetlen! – kacagtam fel hangosan.

– Nem tudja, hogy mit kacag! – feddett Ádám bácsi. – Tapasztalásból beszélek...

Az önkéntelen vallomásra elpirult az öreg. Olyan kedves volt a zavara, hogy magam is elérzékenyedtem. Hát azért ragaszkodik ehhez a „bűvös” késhez? Ezért őrzi, mint a szeme világát, hogy Bori néném ki ne szeressen belőle? Ezért facsarja olajos ruhába, csinált neki bőrsutut, és szúrta gondosan a gerendába?... Milyen egyszerű dolog is a boldogság!... Bizony isten irigyeltem a vén Vitost, aki egészen ellágyult a vallomástól, s most már unszolás nélkül beszélt:

– Tudja, az úgy volt, hogy amikor én még legén voltam, s Bori leán (de milyen fájin leán!), semmiképpen sem tudtam zöldágra vergődni vele. Szegény legén voltam, s neki akkor az ágon járt a szöme. Tehette, mert birtokos leán volt. Már el is volt mátkásodva Mihály Lajival. Hát én így csak búsulgattam magamban. Az apja is fenyegetett, hogy letöri a derekamat, ha az élete körül meglát.

Azután történt, hogy kimentünk a havasba kaszálni, s fenn ültünk Nyilénkben két hétig is, míg a szénát megcsináltuk.

Egyik reggel osztán Borit megtámadta egy áldottnagy medve. Két lábra fel, s neki... Mihály Laji elfutott, s az apja úgy megkövült, hogy egyet se tudott lépni... Én valamivel fejjebb kaszáltam, s a nagy sikótozásra ijedek meg.

– Ne félj, Bori! – kiáltom, s ahajt kézbe a kaszát.

A medvével egyszerre értem oda.

Azzal én neki a kaszával... Az Isten abban a pillanatban olyan erőt adott, hogy egyetlen suhintásra elmetszettem a medve két hátulso lábát. A medve véresen béhengeredik az ódalon. Én ölbe Borit, s ki a hegyen vele! Addig le sem eresztettem a szívemről, amíg ki nem nyúgutta a nagy ijedtséget.

Az apja csak nézte, de nem szólt.

– Kárré vallám a drága kaszámot! – mondom neki, hogy éppen szóljak valamit. – No de nem baj. Jó beretva lesz belőle.

Erre a Bori apja is megszólalt:

– Hát akkor, ha megberetváltoktál vele, jere el hozzánk, s mutasd meg, hogy milyen beretvakés lett belőle! Addig is itt van az én kaszám, használgassad!

– Máig sem tudom, mitől kaphatta a bűvös erőt ez a kaszadarab – töprengett a vén Vitos –, a medve véritől-e, mitől-e, de mikor vasárnap vele megborotváltoktam, s beállítottam Boriékhoz, a leány abba helybe nyakamba szökött, s megcsókolta a szép sima orcámat, az apja pedig hejjesőlte.

...Azóta úgy őrzöm ezt a kést, mint a drága kincset. Nincs az a vagyon, amiért odaadnám... Mit mondjak! Meg is tartotta mellettem Borit igaz hűségben negyven esztendeig. Akármi baj volt, csak megberetváltoktam, s úgy nézett reám Bori, mint a templomi képre.

Elég együgyű történet volt, de minek rontsam a kedvit az öregnek. Inkább elhittem. Az is lehet, hogy hozzáhazudta az egész medvetörténetet, de nem mosolyogtam rajta, hogy meg ne bántsam az öreget. Hogy azonban el se érzékenyedjünk túlságosan, búcsúzól tréfára fordítottam a beszédet.

– Hej, Ádám bácsi! Most fogna jól nekem az a beretva!

Az öreg mérgesen felcsattant:

– No lássa, éppen azért nem adom!

– Hogyhogy?

– Mert az a leány nem magához való!

Tetszik, nem tetszik, meg is mondta ápertén, hogy miért nem való hozzám az a leány.

Tartalom

Fadöntő emberek	5
Baj-posta	11
Miháj	16
Törvénytelen képviselő	21
A madárvívó ember	29
Pap bácsi	36
A kasza-beretva	45
Perelünk	51
Mózsi bá	59
Ezer lej	69
Öreg legények	77
Most már jöhetsz, Jézuska	86
Az élet	94
Biri, a tyúk	101
Egyszerűen	107
Bikát vettünk a falunak	115
Favásár	124
Fajmalacok	132
Leánykérés a havason	136
Erdély	143
Farkasok	150
A SZÉKELY LÉLEK ALFÁJA (<i>Lakatos Mihály</i>)	164